

7. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
8. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием / С.Г. Кара-Мурза. – К. : Оріяни, 2000. – 448 с.
9. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 26 трав. 2015 р. № 287/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : у 2 т. / за заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К. : Алерта ; КНТ ; Центр учбової літератури, 2009. – Т. 1. – 2009. – 964 с.
11. Кримінальний кодекс України : [науково-практичний коментар] / [Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін.] ; за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 3-тє вид., переробл. та доповн. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2007. – 1184 с.
12. Кримінальне право України: Особлива частина : [підручник] / [Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.] ; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-тє вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 608 с.
13. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-тє вид., допов. – Х. : Право, 2013. – Т. 2 : Особлива частина / [Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.]. – 2013. – 1040 с.
14. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16 бер. 2000 р. № 1550-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.
15. Бантишев О.Ф. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації) : [монографія] / О.Ф. Бантишев, О.В. Шамара. – 3-є вид., перероб. та доп. – Луганськ : ТОВ «Віртуальна реальність», 2014. – 198 с.
16. Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 02.07.2014 р. у справі № 761/18057/14-к // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/39560563>.
17. Вирок Кіровського районного суду міста Кіровограда від 22.07.2014 р. у справі № 404/6035/14-к // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/39856160>.

УДК 343.9(477)

КОРУПЦІЯ СЕРЕД СПІВРОБІТНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

CORRUPTION AMONG EMPLOYEES OF STATE FISCAL UKRAINE

Головійчук Л.Т.,

*кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Університету митної справи та фінансів*

У статті розглядаються проблемні питання корупції серед співробітників Державної фіскальної служби України, а саме, працівниками митних органів. Грунтуючись на результатах аналізу нормативних правових актів, юридичної літератури автор зазначає, що в Україні здійснюється значна кількість корупційних діянь. Одним із проявів корупції є зловживання владою або службовим становищем, вчинені працівниками органів державної влади, в т. ч. і працівниками правоохоронних органів та митними органами ДФСУ.

Ключові слова: корупція, зловживання владою або службовим становищем, Державна фіскальна служба України, працівники митних органів, службова діяльність.

В статье рассматриваются проблемные вопросы коррупции среди сотрудников Государственной фискальной службы Украины (ГФСУ), а именно, работниками таможенных органов. Основываясь на результатах анализа нормативных правовых актов, юридической литературы, автор отмечает, что в Украине совершается значительное количество коррупционных деяний. Одним из проявлений коррупции является злоупотребление властью или служебным положением, совершенные работниками органов государственной власти, в т. ч. и работниками правоохранительных органов и таможенными органами ГФСУ.

Ключевые слова: коррупция, злоупотребление властью и служебными полномочиями, Государственная фискальная служба Украины, работники таможенных органов, служебная деятельность.

In this article problematic issues of corruption among employees of State Fiscal Service of Ukraine, namely customs officials. Based on an analysis of regulatory legal acts of legal literature author notes that Ukraine made a significant number of corruption. One of corruption is abuse of power or position, committed by public authorities, incl police and customs authorities DFSU.

Key words: corruption, misfeasance or by official position, Government fiscal service of Ukraine, workers of custom authorities, service activity.

Актуальність теми. Аналіз практики дотримання законів у правоохоронній діяльності митних органів України показує, що виконання правових норм при здійсненні функціональних обов'язків посадо-

вими особами митних органів належним чином не забезпечене. Цьому сприяє існування корупції, хабарництва, зловживання владою або службовим становищем серед співробітників Державної фіскальної

служби України, а саме, серед працівників митних органів.

Обрана тема дослідження відповідає тематиці кримінологічних досліджень в Україні, пріоритетних напрямків дисертаційних досліджень на період до 2012 р., планам науково-дослідної роботи Академії митної служби України за темою «Кримінально-правове забезпечення протидії злочинності у сфері митної діяльності» на 2011–2015 рр., яка зареєстрована у УкрІНДІ України за номером 0111U006506.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Проблемі протидії корупції у митних органах присвячена низка публікацій, зокрема: П.П. Андрушка, Х.М. Ахметшина, З.О. Аштітова, М.І. Бажанова, О.Ф. Бантишева, В.І. Борисова, Я.М. Брайніна, Б.В. Волженкіна, Б.С. Волкова, А.В. Галахової, Л.Д. Гаухмана, В.О. Глушкова, Н.О. Гурорової, М.І. Даньшина, О.В. Тодоцакова, О.О. Дудорова, С.І. Дячука, І.Ш. Жорданія, Б.В. Здравомислова, Г.Г. Зуйкова, О.М. Ігнатова, В.І. Касинюка, В.Ф. Кириченко, О.Н. Колесниченко, М.Й. Коржанського, Г.А. Кригера, Л.Л. Кругликова, В.М. Кудрявцева, Б.О. Куринова, П.С. Матишевського, В.П. Малкова, М.І. Мельника, В.Е. Мельникової, В.Д. Меньшагіна, П.П. Михайленка, В.О. Навроцького, Б.С. Никифорова, М.І. Панова, А.О. Пінаєва, В.І. Рибачука, Р.А. Сабітова, А.Б. Сахарова, О.Я. Светлова, Л.В. Сердюка, Г.Р. Смолицького, В.І. Соловйова, К.І. Солнцева, А.А. Стрижівської, В.В. Сташиса, В.Я. Тація, А.М. Трайніна, В.І. Тютюгіна, Б.С. Утевського, М.І. Хавронюка, С.О. Харитоновна, Г.І. Чангулі, В.М. Чхиквадзе, В.І. Шакуна, С.А. Шалгунової, О.М. Яковлева, С.В. Ківалова, І.М. Коросташової, А.Н. Коржова та інших.

На жаль, сучасний стан протидії корупції у митних органах є вкрай не задовільним, що зумовлює необхідність наукового пошуку вирішення вказаної проблеми.

Метою даної статті є вивчення проблемних питань корупції серед співробітників Державної фіскальної служби України, а саме працівниками митних органів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз статистичних даних свідчить, що в Україні вчинюється значна кількість корупційних діянь. Одним із проявів корупції є зловживання владою або службовим становищем, вчинюване працівниками органів державної влади, у т. ч. і працівниками правоохоронних органів та митними органами ДФСУ. Так, за даними органів прокуратури, у 2009 році працівниками митних органів вчинено зловживань владою або службовим становищем – 597, у 2010 році – 27 (709), у 2011 році – 19 (484), у 2012 році – 17 (9800), у 2013 році – 40 (2704), за 7 місяців 2014 року – 30 (273).

Найбільша кількість зловживань службовим становищем та інших злочинів у сфері службової діяльності виявляється серед працівників Львівської, Київської регіональної, Чернівецької, Сумської, Чопської, Дніпропетровської, Південної, Рівненської, Запорізької, Харківської та Івано-Франківської митниць (в основному, це ст. ст. 364, 366, 367, 368 КК України). Так,

у середньому останні п'ять років кожен три місяці в ДФСУ проводиться близько 100 службових розслідувань і 320–330 перевірок, за результатами яких до відповідальності (дисциплінарної, адміністративної, кримінальної) притягується в середньому 450–490 осіб.

Зважаючи на складність та важливість питань запобігання корупційних діянь та зловживань владою або службовим становищем серед працівників митниць, у сучасній науковій практиці корупцію визначають, як соціальне явище, що полягає у тому, що державні службовці та інші особи, уповноважені на виконання державних функцій, використовують своє службове положення, статус і авторитет посади у корисливих цілях для особистого збагачення або у групових інтересах [1]. Суспільна небезпека корупції надзвичайно велика. У документах світової спільноти підкреслюється, що корупція робить виключно шкідливий вплив на економіку, підриває ефективність усіх видів урядових рішень і програм, завдає збитку стану моралі у суспільстві, підриває довіру громадян до уряду та інших конституційних органів, авторитет влади. Найважливішим напрямом у сфері забезпечення законності діяльності митних органів і їх посадових осіб є попередження і боротьба з корупцією, яка ще має поширене місце у митній системі України.

Участь співробітників митних органів у вчиненні митних злочинів проявляється в різних формах найчастіше у видачі декларанту завідомо підроблених документів для ухилення від сплати митних платежів у великих розмірах (пособництво (ст. 27 КК) в ухиленні від сплати митних платежів (ст. 340 МК) і службове підроблення (ст. 366 КК України)). Так, працівники митних органів неправильно визначають митний режим, необгрунтовано надають митні пільги учасникам ЗЕД, приймають вантажні митні декларації за наявності грубих помилок в їх заповненні, не реагують на порушення термінів зберігання і зворотного вивезення (ввезення) товарів, не ведуть постійного контролю за діяльністю митних брокерів.

Злочини митних органів можуть проявлятися в маніпуляціях із митними зборами, а саме в отриманні хабаря за «розтаможку» за мінімальними цінами для цього товару, перекладанні товару в іншу позицію, наданні дозволу завантажити повітряне судно, наприклад, не 12 тоннами товару, а 20 тоннами, в «консультаціях» щодо оформлення товару: оформити сигарети, наприклад, як макарони і так далі.

Свідцтвом можливої участі митників у вчиненні злочинів є невиявлення у ряді митних органів роками жодного злочину, при тому об'єктивні дані свідчать про їх поширеність.

Найбільш поширеними видами посадових злочинів, що здійснюються митниками, є: отримання хабаря (32,3%), зловживання посадовим положенням (29%), перевищення посадових повноважень (17,7%), посадовий підлог (11%), а також контрабанда, службова недбалість.

Нерідко дії митників кваліфікуються тільки як недбалість у зв'язку із складністю доведення умислу, наприклад, при заниженні ними митної вартості товарів на сотні мільйонів гривень.

Мають місце факти участі співробітників митних органів у підприємницькій діяльності, що сприяє зловживанням по службі. Виявлення злочинів, учинених за участю митників, представляє велику складність, є величезною удачею правоохоронних органів. Ці злочини заподіюють великий збиток державі. Так, у Кривому Розі Дніпропетровської області працівниками Державної служби боротьби з економічною злочинністю викрито посадових осіб митниці. За повідомленням прес-служби МВС України, митники упродовж 2001–2008 років під час проведення митного оформлення ввезених на територію України товарів (металеві двері) товариством з обмеженою відповідальністю та приватним підприємством занизили їх митну вартість, чим завдали збитки державі на суму 2,4 мільйона гривень. За даним фактом прокуратурою міста порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 3 ст. 364 (зловживання владою або службовим становищем) КК України [2].

Порушенням, що допускаються працівниками митних органів, сприяють недоліки відомчого контролю, особливо контролю за тими митниками, які безпосередньо роблять митне оформлення товарів, а також «контролю» за контролем, тобто за роботою митників, контролюючих роботу підпорядкованих органів на основних ділянках: догляд, доставка товарів; що здійснюють документальний контроль митної вартості; надання відстрочень і розстрочок сплати митних платежів, залучення порушників до встановленої адміністративної і кримінальної відповідальності, контролюючих своєчасну сплату митних платежів, що виробляють перевірки господарсько-фінансової діяльності учасників ЗЕД контролюючих діяльність складів тимчасового зберігання, митних складів, митних перевізників і брокерів. Сфера діяльності митних брокерів, митних перевізників, складів тимчасового зберігання і так є криміналізованою. Створення ж злочинних груп із працівників митниці і названих юридичних осіб ускладнює ситуацію до межі.

У деяких митних органах склалася обстановка кругової поруки. Є випадки, коли на акти прокурорського реагування з приводу того, що на роботу в митні органи приймаються особи, судимі за махінації з оформленням автомобілів і інші корисливі злочини, немає ніякої реакції. Кримінальні структури проявляють значну активність у частині впровадження своїх людей у митні органи, були спроби впровадитися в роботу підрозділів, пов'язаних із використанням обчислювальної техніки. Має місце встановлення підслуховуючих пристроїв стеження за співробітниками митниці. Одна з найбільш характерних тенденцій – спроби підкупу митників для «знімання митної статистики», продажу інформації. У цьому нерідко бувають зацікавлені і самі корумповані митники. Так, найпростіший спосіб уникнути відповідальності – знищити митну статистику, затягти, наприклад, реорганізацію і зайнятися створенням нових комп'ютерних центрів без старої статистики.

Таким чином, у всіх вищезазначених злочинних проява також винна і сама держава. Бездіяльність

Верховної Ради України протягом 2006–2008 рр. призвела до того, що значна частина законопроектів із питань діяльності митних органів потребує оновлення. Відповідно, відсутність належного правового регламентування протидії корупційним діянням у митних органах веде до зловживань у даній сфері [3].

Якими є причини корупції? Так, на думку автора, причинами, які сприяли вчиненню зловживань владою або службовим становищем, стали: 1) незадовільна організація розшукових та слідчих дій, направлених на встановлення осіб, причетних до викрадення та вбивств громадян із подальшим переправленням їх автотранспорту через кордон, а також скоєння інших тяжких злочинів у сфері економічної діяльності; 2) зволікання з негайним порушенням за цими фактами кримінальних справ, наданням інформації до ОВС для подальшого заведення оперативно-розшукових справ та спільним проведенням по них всього комплексу невідкладних оперативно-розшукових заходів та слідчих дій; 3) низька оперативна обізнаність підрозділів внутрішньої безпеки та інших служб про діяльність та поведінку працівників митних органів на службі та в побуті; 4) відсутність контролю безпосередніх керівників за поведінкою підлеглих, виконання ними службових завдань у робочий час, їх необізнаність про умови життя та потреби персоналу; 5) неналежна перевірка та реагування на наявну негативну інформацію відносно працівників митних органів із боку підрозділів по роботі з персоналом та їх взаємодія з безпосередніми керівниками на місцях; 6) неякісне вивчення кандидатів на службу, ігнорування вимог відомчих наказів (ДМСУ, Міндоходів), що регламентують порядок організації перевірки та збору інформації щодо їх морально-ділових якостей та психофізіологічних особливостей, а також існує необхідність постійно вдосконалювати арсенал новітніх психодіагностичних та психокорекційних технологій; 7) невчасне та формальне проведення атестацій і спеціальних перевірок персоналу; 8) неналежне виконання вимог наказів та вказівок керівництва ДМС та Міндоходів із питань роботи з персоналом та зміцнення дисципліни та законності в діяльності митних органів; 9) до порушників законності не завжди застосовуються принципові заходи реагування, зазначені питання не розглядаються на оперативних нарадах, наявні суттєві прорахунки в організації контролю усуваються повільно.

До сприятливих умов вчинення зловживань автор відносить: 1) збереження тенденції прорахунків у роботі з персоналом, 2) недоліки у відборі кандидатів на службу в митні органи, 3) відсутність у регіональних управліннях реального дієвого резерву нового приїому; 4) у територіальних митних органах належним чином не організовується робота з молодим поповненням. Винятком є тільки навчальні заклади, де кандидати на службу в митні органи проходять початкову підготовку. В навчальних закладах, як показує проведене дослідження, ставлення до майбутніх правоохоронців дуже вимогливе; 5) відсутність професійного ядра в митниці; 6) постійний відтік кваліфікованих кадрів у провідних службах, що, як

правило, є результатом певних порушень дисципліни та законності в колективі, неформальних аспектів взаємовідносин, соціальних чинників, які дестабілюють роботу колективу, а також негативні кадрові тенденції; 7) кризова ситуація в суспільстві негативно відбивається на кадровому потенціалі митниці, і найбільш підготовлені, грамотні й досвідчені фахівці не бачать перспектив у подальшій службі, не бажають працювати в постійному напруженні без адекватної оплати їх праці; 8) не завжди керівниками вживаються ефективні заходи з викорінювання в митних органах грубих порушень законності, злочинних проявів та інших резонансних надзвичайних подій, що викликають у суспільстві негативну оцінку, в т. ч. через ЗМІ, значна кількість правопорушень та злочинів, вчинюваних підлеглими, приховується, «щоб не псувати картину» по підрозділу (грубі правопорушення з боку працівників митних органів, зловживання службовим становищем, перевищення влади, інші службові зловживання, факти пияцтва, зради інтересів служби, аморальні вчинки в цілому компрометують систему митних та податкових органів,

породжують сумнів у населення щодо спроможності митних органів забезпечити в державі належний порядок та законність, незадовільна профілактична робота, поверхове проведення атестацій та спеціальних перевірок); 9) низький рівень правової культури працівників митних органів.

Висновки. Отже, головним завданням, що стоїть сьогодні перед Україною у процесі боротьби з корупцією, залишається попередження корупції, мобілізація широкої суспільної підтримки для здійснення антикорупційних заходів, формування дієвої законодавчої бази з питань запобігання корупції у митних органах, формування професійної етики посадових осіб митних органів та встановлення жорсткішої відповідальності за протиправні корупційні діяння. Також, на жаль, немає єдиної інформації, аналітичних звітів чи довідок про стан дисципліни та законності в митних органах в Україні не ведеться. І це є ще однією причиною незадовільного стану попередження зловживань владою або службовим становищем у митних органах, так само, як і стану профілактики корупційних правопорушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Коросташова І.М. Питання попередження корупції в митних органах // Відповідальність посадових осіб за корупційну діяльність: Збірник матеріалів міжнародного науково-практичного семінару. – Харків: Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2007. – 312 с. – С. 165–168.
2. Офіційний сайт громадсько-політичного порталу міста – Рупор Житомира // На Дніпропетровщині викрито митників, які завдали державі збитків на 2,4 млн. грн. // <http://ruporz.com.ua/ukraina/print:page,1,2896-na-dnipropetrovshhini-vikrito-mitnikov-yaki.html>.
3. Тодощак О.В. Служба в митних органах України (адміністративно-правовий і соціально-правовий аспекти): Автореф. канд. дис. – Одеса, 2006. – 19 с.

УДК 343.9

СИСТЕМА ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНОГО ЗАПОБІГАННЯ КОНТРАБАНДІ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ЧИ ПРЕКУРСОРІВ АБО ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

THE GENERAL SOCIAL SYSTEM PREVENTION SMUGGLING OF DRUGS, PSYCHOTROPIC SUBSTANCES, THEIR ANALOGS OR PRECURSORS OR COUNTERFEIT MEDICINES

Горбаченко П.А.,

*здобувач кафедри кримінального права та кримінального процесу
Національної академії Служби безпеки України*

У статті розглянуто питання загальносоціального запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. Визначено основні цілі загальносоціального запобігання цьому суспільно небезпечному діянню. Також запропоновано систему заходів загальносоціального запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.

Ключові слова: запобігання злочинності, загальносоціальні заходи запобігання, контрабанда, наркотичні засоби, психотропні речовини, аналоги, прекурсори, фальсифіковані лікарські засоби.

В статье рассмотрены вопросы общесоциального предотвращения контрабанды наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов либо прекурсоров или фальсифицированных лекарственных средств. Определены основные цели общесоциального предотвращения данного общественно опасного деяния. Также предложена система мероприятий общесоциального предотвращения контрабанды наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов либо прекурсоров или фальсифицированных лекарственных средств.

Ключевые слова: предотвращение преступности, общесоциальные меры предотвращения, контрабанда, наркотические средства, психотропные вещества, аналоги, прекурсоры, фальсифицированные лекарственные средства.